

Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду

На основу одлуке Наставно-научног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 28. 09. 2011. образована је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације коју је мр Снежана Пасер предала под насловом „Елементи народне књижевности у стваралаштву Десанке Максимовић“. У Комисију су именовани: др Снежана Самарџија, редовни професор, Филолошки факултет Универзитета у Београду, др Ана Ћосић Вукић, виши научни сарадник, Институт за књижевност и уметност у Београду, др Бошко Сувајџић, ванредни професор, Филолошки факултет Универзитета у Београду (ментор). Комисија за преглед и оцену докторске дисертације коју је мр Снежана Пасер предала под насловом *Елементи народне књижевности у стваралаштву Десанке Максимовић* има част и задовољство да представи Наставно-научном већу следећи:

И з в е ш т а ј

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<ol style="list-style-type: none">Датум и орган који је именовао комисију 28. 09. 2011. Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у БеоградуСастав комисије (име и презиме, звање, назив уже научне области, датум избора у звање, назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен)<ol style="list-style-type: none">др Ана Ћосић Вукић, виши научни сарадник, 2007, Институт за књижевност и уметност у Београду, наука о књижевности, члан комисиједр Снежана Самарџија, редовни професор, наука о књижевности, српска књижевност, народна књижевност, 2005, Филолошки факултет Универзитета у Београду, члан комисије;др Бошко Сувајџић, ванредни професор, наука о књижевности, српска књижевност, народна књижевност, 2009, Филолошки факултет Универзитета у Београду, ментор.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<ol style="list-style-type: none">Име, име једног родитеља, презиме

<p>Снежана, Драган, Пасер</p> <p>2. Датум рођења, општина, република 21. 06. 1974. Вршац, Република Србија</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 17.06. 2006. Филолошки факултет Универзитета у Београду, <i>Поезија за децу Бранка Ћопића: мотиви, стваралачки поступак</i></p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Наука о књижевности.</p>
<p>III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ</p>
<p><i>Елементи народне књижевности у стваралаштву Десанке Максимовић.</i></p>
<p>IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ</p>
<p>Докторска дисертација мр Снежане Пасер <i>Елементи народне књижевности у стваралаштву Десанке Максимовић</i> садржи 235 страна (фонт 12, проред 1,5) . Рад се састоји из 13 поглавља. 1. Уводна реч, у којој се дају претпоставке, полазишта, оквири и циљеви истраживања; 2. Елементи народне књижевности у поезији Десанке Максимовић, које обухвата песникињину рану поезију (од збирке <i>Песме</i> до <i>Тражим помиловање</i>); 3. Тражим помиловање, расветљавају се структура збирке, интертекстуалност, песнички поступак; пагански, хришћански, историјски и фолклорни аспекти збирке; 4. Летопис Перунових потомака, из аспекта тумачења митолошких елемената у збирци, описа природе, слике народног живота, историјских елемената у спеву; 5. Ничија земља – хронотоп у збирци, мотив љубави и његов однос према миту и фолклору, индекс животињских врста у збирци, симболика бројева; песме са мотивом времена и смрти; мотив стваралаштва; осврт на свет <i>Ничије земље</i>; 6. Елементи народне књижевности у прози Десанке Максимовић: однос народне бајке и аторске бајке Десанке Максимовић; приче са елементима предања; 7. Бајка о Кратковечној; 8. Елементи традиционалне културе у роману Прадевојчица: обреди прелаза у роману <i>Прадевојчица</i>; небеска тела и елементи природе у роману; елементи бајке; 9. Шева небесница: свет птица у стваралаштву Десанке Максимовић; жанровско одређење дела; оквир <i>Шеве небеснице</i>; композиција, мотиви, ликови; митолошки и религијски мотиви; семантика имена главне јунакиње; 10. Завршна разматрања; 11. Белешка; 12. Скраћеница; 13. Извори и литература: збирке песама, приче, антологије; речници и енциклопедије; избор из литературе.</p>
<p>V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ</p>
<p>У фокусу компаратистичких истраживања мр Снежане Пасер налазе се тематско-сижејни, стилско-језички и метричко-версификацијски аспекти традиционалне културе који се дају реконструисати у стваралаштву Десанке Максимовић. Развојни лук поетике Десанке Максимовић, сматра кандидаткиња, може се сагледати обухватним погледом на песничко стваралаштво: од поезије личних импресија, обележене присуством медитативног и исповедног (<i>Песме</i>, <i>Зелени витез</i>, <i>Нове песме</i>) до митске дубине праелементарног, првобитног и колективно несвесног (<i>Летопис Перунових потомака</i>, <i>Ничија земља</i>) у зрелим збиркама. Версификацијски гледано, кандидаткиња истиче лирски осмерачки стих наше народне песме као родно место и праобразац лирског певања, посебно у раној фази песникињиног стваралаштва.</p> <p>Жанровски приступ, као и практична подела проучаваних дела на дела у стиху и у прози,</p>

књижевност за децу и одрасле, у основи су одредили дводелну композицију дисертације.

У уводном поглављу кандаткиња полази од претпоставке да традиција почива у корену песничке инспирације Десанке Максимовић (мотиви, топоси, лексика, стих), али да је песникиња била отворена и за модерне елементе у књижевности (слободан стих, песме у прози, инверзија у синтакси песничког језика, мистична/онострана визија љубави). Од самих почетака поетског стварања у поезији Десанке Максимовић искушавају се изражајне могућности језика и евоцира, на различитим нивоима, структура и смисао усмених жанрова у сложеним поступцима уметничке стилизације, од првобитног синкретизма до уметничког „текста“. Посебно се истичу етнографски детаљи, пантеистичка свест о јединству природе и човека, древна народна веровања и обичаји, староставне обредне радње и митолошка сазвучја у поезији Десанке Максимовић.

Уочавајући и испитујући интертекстуалне везе и релације, кандидаткиња закључује да се у поезији Десанке Максимовић посебно манифестује усменопоетски предтекст *лирске народне поезије*. Однос према усменој лирици креће се од преузимања појединих жанровских образаца до њиховог поетичког декомпоновања. Код неких песама сам наслов упућује на интертекстуалну везу са народним остварењима, јер је преузет из народне традиције („Змија младожења“, „Гојковица“, „Чардак ни на небу ни на земљи“, „За Пепељугу“, „Тамни вилајет“). Други тип песама у наслову садржи одреднице које указују на конвенције усменопоетских жанрова („Крвава бајка“, „Бајка о женином срцу“, „Клетва и молитва“, „Сељакова здравица“, „Младићева тужбалица“, „Сватовска песма“). Трећи тип песама садржи у свом подтексту у мањој или већој мери преобликоване мотиве и топосе из усмене књижевности.

Кандидаткиња предузима археолошка истраживања по ископинама митског наслеђа традиционалне културе у стваралаштву Десанке Максимовић, изводећи закључак да је ово наслеђе у значајној мери утицало на то да је Десанка целог живота писала једну обухватну књигу свеколике плодности, зрења, обиља и берићета, из које израста и у коју увире аркадијска Бранковина, духовна и митска постојбина велике српске песникиње. У том контексту, посебно су функционална упућивања на мале фолклорне форме, као што су питалице, загонетке, благослови, сватовска песма, здравица, тужбалица, успаванка.

Апелативни обрасци: похвале и покуде, клетве и заклетве, благослови и молитве, драгоцени су елементи који доприносе слојевитости језика и раскошном богатству лексичког фонда поезије Десанке Максимовић.

Клетва као апелативни образац нашла је своје место у насловној синтагми песама „Клетва и молитва“, „Народна клетва“ и сл. Клетва је, несумњиво, емоционално најангажованији апелативни образац, који почива на веровању у магијску моћ изговорене речи. Клетве су прилика

да се активира сочан, језгровит, народни говор ваљевског краја, али и да се он етимолошки надогради.

С друге стране, молитва је као насловна одредница присутна у великом броју песама Десанке Максимовић. Одлике молитвеног исказа су наглашена емоционалност и експресивност. Посебно су фреквентне молитве са љубавном тематиком: „Молитва за љубав“, „Две молитве (За мене, За њега)“, „Клетва и молитва“ (*Зелени витез*).

Молитве са љубавном тематиком у лирски исповедном тону и првом лицу су „Молитва за љубав“, „Две молитве (За мене, За њега“, „Клетва и молитва“ (*Зелени витез*). Повезивање жанра средњовековне молитве и молбе за покајање љубавних греха представљају помак у тумачењу традиције: „Помилуј боже“ (*Зелени витез*), „Молитва очевом срцу“ (*Нове песме*), „Последња молитва“ (*Немам више времена*).

„Богумилова молитва“ (*Зелени витез*), „Срнина молитва“ (*Нове песме*) представљају пример снажне идентификације лирског субјекта са Другим. Истом би кругу припадале „Испосникова молитва“ и „Краљ уочи боја“ (*Летопис Перунових потомака*).

Када је реч о инкорпорирању лирских облика и фрагмената вреди поменути још и обред зазивања кише, окупљање и певање додола у песми „Литија“ (*Зелени витез*). Ту је и травестија кратких фолклорних форми као што су питалице, загонетке, поређења и поредбене конструкције.

Од традиционалних жанрова у насловима песама Десанке Максимовић срећу се још и сватовска песма, здравица („Сватовска песма“, „Сељакова здравица“), тужбалица („Младићева тужбалица“, „Сестрина тужбалица“, „Мајчина тужбалица“, „Сељанкина тужбалица“). Све оне, констатује кандидаткиња, садрже елементе типичне народне тужбалице. Формуле туге и похвала изричу младић мртвој драгој, сестра покојној сестри, мајка преминулој ћерки, мајка преминулом првенцу.

Жанр успаванке се у поезији Десанке Максимовић у знатној мери удаљио од фолклорног обрасца. „Романтичарска успаванка“ је испевана у духу социјалне будничарске литературе, „Успаванка цвећу“ је намењена персонификованом биљу, „Последња успаванка“ и „Моранина успаванка“ намењене су умирућима, онима чија је колевка земља.

Интертекстуалне везе откривају се у подтексту песме „Девојка слути смрт“ (*Песник и завичај*) и народних балада о смрти прстеноване девојке у гори, „Једна смрт“ (*Песме*) и народне песме „Љубавни растанак“ из Вукове збирке и сл.

Епски обрасци у исповедној, тананој лирици Десанке Максимовић истргнути су из препознатљивог јуначког контекста и инвертовани у лирску параболу. Модификован мотив змије/ змаја/ црног Арапина појављује се у неколико наврата у песничком стваралаштву Десанке

Максимовић. У песми „Мегдан“ помиње се троглави Арапин кога на мегдан зазива „жена младошћу наоружана“.

Митолошке представе и слике претачу се у појмовне метафоре и амбијентални колорит. Тако, огњени змај („Фантастично вече“) метафорично сенчи боју пурпурног неба у време заласка сунца.

Када је реч о епској инспирацији, занимљиво је да песникиња у више песама води плодан дијалог са косовском епском традицијом, у контексту опредељења бранковинских сељака за небеско царство („Балкански ратови“).

У дубљем дескриптивно-симболичком слоју косовска подлога и митски слој значења функционализовани су и у тумачењу песме „Покошена ливада“. У митско-симболичком језику, у подтексту песме пребива есхатолошка самосвест косовске легенде. При томе, митска и епска перспектива транспонују попутбину традиције у лирска сазвучја и необичне, очуђене бајковите спрегове, који косидбу трава претварају у васколику космичку драму Васељене. Тако се затвара круг. Обнављајући и васпостављајући традицију, песникиња је поново ствара. На новим, модерним егзистенцијалним претпоставкама. Добри стари мит је разорен, преостаци културног наслеђа пресијавају се у запретаним метафорама и загонеткама, али се из расутих честица, у благодати природних процеса и зрењу органске материје стиха, васпоставља се нови песнички микрокосмос.

Осветљавајући однос према традицији у *Летопису Перунових потомака*, Снежана Пасер показује до које се мере поезија Десанке Максимовић уклапа у познати Елиотов став да велики песник мора у себи носити осећање традиције, односно историје које укључује „не само оно што је прошло у прошлости, већ и што је садашње у прошлости“. Лирски и епски принцип овде се не потиру, већ медитативно наслојавају у симболичке меандре око *Душановог закона*.

У анализи *Ничије земље* пагански и хришћански елементи се посматрају као два равноправна удеоника у симболичком обликовању песничке слике. У обиљу плодности и раста, лепоте и доброте, поезија Десанке Максимовић стоји у функцији пантеистичког слављења природе. У збирци *Ничија земља* тематизује се култ мртвих, и у вези с тим и мит о човековом спуштању у подземље колективно несвесног.

У песми „Чардак ни на небу ни на земљи“, у том контексту, кандидаткиња види посве модеран поступак оживљавања и очуђења традиције. Песникиња варира митски образац о змају који отима девојке, али га тумачи из неочекиване перспективе, што песми даје сасвим модеран сензибилитет. Из позиције располућене психолошке свести на митском чардаку девојка сама моли змаја да је украде. Уместо да уведе фигуру спасиоца на белом коњу она ће отмицу поисто-

ветити са спасењем, отмицара са вољеним човеком, страх од непознатог са љубавном жудњом.

Песникиња посебно инсистира на митолошкој атрактивности појединих врста птица у систему народне традицијске културе, коју није тешко објаснити. Многа се народна веровања о птицама формирају захваљујући способности птичјег заметка да се развија (оживљава) изван мајчиних тела. Тако се формира својеврсни каталог *чистих* и *нечистих* птица у поезији Десанке песникиња.

Приповедни светови се у прози Десанке Максимовић граде прожимањем различитих жанровских образаца народне књижевности: бајка, предање, легенда, веровање.

На трагу богатог проучавања прозе за децу Десанке Максимовић као једног од најзанимљивијих сегмената свеукупног стваралаштва велике песникиње, кандидаткиња закључује да постоје богате везе између Десанкине прозе за децу и народне прозе, бајке пре свега, како у равни преплета стварног и чудесног, тако и с погледом на лирске тонове приповедања.

У односу на усмену, у ауторској бајци уочљива је потреба „да се чуда и чудесно протумаче (а тиме и поониште), преведу у домен могућег (Љ. Пешикан-Љуштановић).“ Кандидаткиња истиче да су анимизам и антропоморфизам битне компоненте ауторкине поетике, те да се чудесни догађаји у њеним причама одигравају увек у амбијенту оживљене и одуховљене природе. У основи овог приповедног микрокосмоса стоји једна у основи митско-фолклорна свест. Ауторка своју блискост са тим начином поимања природе експлицира у песми *Над књигом бајки*. Кандидаткиња истиче да приче Десанке Максимовић само делимично почивају на фолклорној имагинацији. У равни номенклатуре, свет демонских, митолошких бића је осетно редукован. Особито су заступљене бајке о патуљцима, као у причама „Патуљкова тајна“, „Три патуљка“, „Патуљак Кукурузовић“ и „Орашчићи – палчићи“.

„Бајка о Кратковечној“ је још једна ауторкина бајка која је настала синтезом различитих елемената усмених прозних жанрова (бајка, прича о животињама, басна). Посебно се истражују елементи традиционалне културе у роману *Прадевојчица*, делу згуснуте структуре и слојевите уметничке имагинације. У овом роману ауторка је закорачила на поље научне фантастике у књижевности за децу.

Снежана Пасер је у докторској дисертацији посебно истакла процес прожимања усмених врста у склопу стварања нових ауторских форми. Указала је и на богате слојеве паганског наслеђа у делима Десанке Максимовић. На интензивна и постојана преливања митолошке матрице, обредног памћења и лирске осећајности у репертоару модерне српске поезије и прозе у 20 веку.

Један од најлепших сегмената докторске дисертације јесте интеркултурно проучавање песме Десанке Максимовић „Гојковица“ и народне песме о зидању Скадра. Асоцијативна мрежа

односа „Гојковице“ Десанке Максимовић према епском предлошку васпоставља се у симболичком спектру збирке *Ничија земља*. На митској матрици узиђивања жртве како би се грађевина обдржала почива симболистичко „сећање поезије“ Бранка Миљковића, као и декларативно тумачење њеног смисла код Десанке Максимовић. Ресемантизујући познати предтекст из усмене културе, и један и други аутор у први план износе трагичну судбину племените Гојковице, у песмама са истоименим насловом.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У докторској дисертацији *Елементи народне књижевности у стваралаштву Десанке Максимовић*, кандидаткиња се бави компаративним и интертекстуалним проучавањима односа стваралаштва Десанке Максимовић према различитим видовима традиције – усмена књижевност, мит, обреди, обичаји, магијска пракса. Из интеркултурне перспективе представљени су модалитети на основу којих су елементи традиционалне културе, етнографске грађе и обредно-обичајне праксе учитавани у нове структуре и значења. Уочаван је ауторкин однос према традиционалном систему жанрова. Акцентовани су архетипска основа и религиозно-митолошка матрица, као и дубоко хуманистичка перспектива певања Десанке Максимовић.

Рад прати начин и степен симболичке надградње фолклорних елемената у стваралаштву Десанке Максимовић и успостављање новог, модерног поетског и прозног света, који се одликује слојевитошћу и асоцијативношћу. Упоређује се и прати однос историјске матрице и поетске стилизације. У сложеним интертекстуалним захватима књижевно дело Десанке Максимовић самерено је како у његовим односима према традицијској матрици и фолклорном предтексту, тако и према делима савремених српских писаца и претходника који су представљали онај ланац традиције из које је израстао и оформио се песникињин уметнички поглед на свет.

Значајан је закључак да Десанка Максимовић за своје ране песме инспирацију тражи (и налази) у народној лирској поезији. Уочавајући интертекстуалне везе и релације, кандидаткиња закључује да се усменопоетски фон различито манифестује у раним песмама Десанке Максимовић. Код неких песама сам наслов упућује на интертекстуалну везу са народним остварењима, јер је преузет из народне традиције („Змија младожења“, „Гојковица“, „Чардак ни на небу ни на земљи“, „За Пепељугу“, „Тамни вилајет“). Други тип песама у наслову садржи одреднице које указују на конвенције усменопоетских жанрова („Крвава бајка“, „Бајка о женином срцу“, „Клетва и молитва“, „Сељакова здравица“, „Младићева тужбалица“, „Сватовска песма“). Трећи тип песама садржи у свом подтексту у мањој или већој мери преобликоване мотиве и топосе из усмене књижевности.

Снежана Пасер закључује да је Десанка Максимовић од самог почетка била окренута народном стваралаштву (мотиви, топоси, лексика, стих), али је истовремено била отворена и за модерне токове српске књижевности (слободан стих, песме у прози, инверзија у синтакси песничког језика, мистична/онострана визија љубави).

Проучавањем песама које су настајале у периоду од 1924. године, односно збирке *Зелени витез*, до 1964. године, када је објављена књига *Тражим помиловање*, кандидаткиња закључује да је песнички поступак Десанке Максимовић обележило значајно присуство различитих сегмената традиционалне културе, чији је добар познавалац била. У песмама срећемо елементе обреда, обичаја, магијских поступака, али и топосе и мотиве народне књижевности, као и поетичке одјеке усмених жанрова. Према елементима преузетим из традиције Десанка се различито односила: од беспоговорног поштовања семантике традиције (клетва, молитва, здравица, мотиви из песама косовског круга), до стилизације преузетих образаца („Мегдан“, „Покошена ливада“, „Буђење пролећа“, „Поноћ“). Од елемената разграђених жанровских конвенција бајке, клетве и успаванке креирала је оригиналне песме које у основи имају препознатљиве топосе и конвенције жанровских система.

Кандидаткиња посведочује до које мере у традицијском подтексту песама Десанке Максимовић почивају естетика истоветности и „радост препознавања“. Пројектовање мисли, осећања, расположења и свеукупне духовне енергије на природне појаве и свет који окружује лирског субјекта у песмама Десанке Максимовић почивају на обрасцима митског мишљења.

Епски обрасци у исповедној, тананој лирици Десанке Максимовић истргнути су из препознатљивог херојског контекста и инвертовани у лирску параболу.

Већ наслови песничких збирки Десанке Максимовић указују да је она у фокус песничког истраживања поставила проблеме простора (*Ничија земља*) и времена (*Немам више времена*, *Летопис Перунових потомака*), што је белодано модеран поступак. Такође се модерним показује и песникињин однос према историји, у светлу бележења времена које неповратно нестаје, које више нема свежине нити снаге да се митски у себи циклично обнавља (*Летопис Перунових потомака*). Пролог у *Летопису Перунових потомака* представља праву протоисторијску студију.

Антропоцентричност поезије Д. Максимовић не искључује уплив демонских бића и присуство митског хронотопа. Ова компонента је у највећој мери ослоњена на усмени културни образац, на митску матрицу и ритуале који представљају „структуру песничке фантастике“ у њеним најбољим збиркама.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

У тумачењу дела Десанке Максимовић које тематизују фолклорне мотиве као недељиве

честице усмене традиције, кандидаткиња није остала само у равни дескрипције и прављења индекса мотива усмене провенијенције, пописа формула, метричких образаца. Са поетичког становишта ушло се у генезу мотива, начине обликовања ликова, типове осећања, валере стилских фигура, сугестивност песничких слика. Из аналитичке равни скенирана је унутарња структура особеног и самосвојног песничког израза који је на фону савременог поетског сензибилитета сјединио низ видљивих и невидљивих подстицаја из традиције.

У анализи елемената народне књижевности у поезији и прози Десанке Максимовић, традиција се посматра као матрица културе, у коју се слажу митске представе и магијске радње, забране и табуи, веровања и сујеверице, обичаји и моралне норме.

Из аспекта расветљавања симболичког слоја поезије Десанке Максимовић, пагански и хришћански елементи се посматрају као два равноправна удеоника у симболичком обликовању песничке слике. У функцији означавања плодности и раста, лепоте и доброте, симболи су израз пантеистичког слављења природе и химничког васпостављања првобитног обредног синкретизма. Из аспекта језика симбола у збирци *Ничија земља* посебно се тематизује култ мртвих, а у вези с тим мит о човековом спуштању у подземље колективно несвесног.

Кандидаткиња открива и тумачи симболе који спајају песме Десанке Максимовић са мотивима из фолклорно-митолошког наслеђа, као и поступке њиховог онеобичавања. Тако, у песми „Змија младожења“ осећа се сасвим модеран сензибилитет егзистенцијалне тескобе и стрепње. Поред тога што симболизује егзистенцијалну несигурност лирског субјекта, змија је у песми присутна и као митопоетски артефакт.

Кандидаткиња закључује да постоје богате везе између прозе за децу Десанке Максимовић и народне прозе, бајке пре свега, како у равни преплета стварног и чудесног, тако и с погледом на лирске тонове приповедања.

У односу на усмену, у ауторској бајци уочљива је потреба „да се чуда и чудесно протумаче (а тиме и поониште), преведу у домен могућег (Љ. Пешикан-Љуштановић).“ Кандидаткиња истиче да су анимизам и антропоморфизам битне компоненте ауторкине поетике, те да се чудесни догађаји у њеним причама одигравају увек у амбијенту оживљене и одуховљене природе. У основи овог приповедног микрокосмоса стоји заборављена митско-фолклорна свест.

Оправдан је закључак да се приповедни светови у прози Десанке Максимовић граде прожимањем различитих жанровских образаца усменог предања, бајке, легенде, веровања.

Снежана Пасер посебно открива механизме онеобичавања и очуђења бајки у стваралачкој радионици Десанке Максимовић. У том контексту она закључује да је језик ових бајки савремени језик песникињиног времена. За разлику од поетике усменог приповедања, „женске приче“

Десанке Максимовић лирски су обојене и одликују се изразитом психолошком дубином. У њима су заступљени описи душевних стања јунака. Посве нов и оригиналан поступак јесте преплитање поезије и прозе у структури бајке: прозни делови садрже наравију догађаја и дескрипцију ликова, а стихови доносе мисли и емоције јунака, најчешће у дијалошком или монолошком виду.

Снежана Пасер је у докторској дисертацији са компаративног становишта акцентовала процес прожимања усмених врста у склопу обликовања нових ауторских форми. Указала је и на богате слојеве паганског наслеђа у делима Десанке Максимовић. На интензивна и постојана преливања митолошке матрице, обредног памћења и лирске осећајности у репертоару модерне српске поезије и прозе у 20 веку.

VIII 1) БИБЛИОГРАФИЈА НАВЕДЕНА У ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ (ИЗБОР)

1. Andrejević, Danica: *Poezija Desanke Maksimović*, Jedinство, Priština, 1983.
2. Antonijević, Dragana: *Značenje srpskih bajki*, SANU, Beograd, 1991.
3. Bandić, Dušan: *Narodna religija Srba u 100 pojmova*, Nolit, Beograd, 1991.
4. Betelhajm, Bruno: *Značenje bajki*, Prosveta, Beograd, 1979.
5. Biti, Vladimir: *Bajka i predaja, povijest i pripovijedanje*, Liber, Zagreb, 1981.
6. Blečić, R. Milorad: *Desanka Maksimović - život praćen pesmom*, Delta press, Beograd, 1985.
7. Bošković, Velizar: *Desanka*, Prosvetni pregled, Beograd, 1995.
8. Bošković, Velizar: *Pesnikinja izbliza: Tihi nemiri Desanke Maksimović*, Stručna knjiga, Beograd, 1992.
9. Bulat, Petar, Veselin Čajkanović: *Mitološki rečnik*, SKZ, Beograd, 2007.
10. Van Genep, Arnold: *Obredi prelaza: sistemsko izučavanje rituala*, SKZ, Beograd, 2005.
11. Vraneš, Aleksandra: *Bibliografija dela Desanke Maksimović: 1972-1998*, Beograd, Zadužbina Desanka Maksimović, 2001.
12. Vuković, Novo: *Iza granica mogućeg, fantastično i čudesno u književnim djelima za djecu nastalim u periodu između dva svjetska rata na srpskohrvatskom jezičkom području*, Naučna knjiga, Beograd, 1979.
13. Gurević, Aron Jakovljević: *Kategorije srednjovekovne kulture*, Matica srpska, Novi Sad, 1994.
14. Deretić, Jovan: *Istorija srpske književnosti*, Nolit, Beograd, 1983.
15. *Desanka Maksimović u svom književnom vremenu: zbornik radova*, prir. Slobodan Ž. Marković, Zadužbina Desanka Maksimović, Beograd, 1995.
16. Detelić, Mirjana: *Mitski prostor i epika*, SANU, posebna izdanja, knj. DCXVI, Odeljenje jezika i književnosti, knj. 46, Beograd, 1992.
17. Detelić, Mirjana: *Urok i nevesta, poetika epske formule*, SANU, Beograd, 1996.
18. *Detinjstvo, časopis o književnosti za decu*, XXIV, 2, 1998.
19. Drndarski, Mirjana: *Na vilinovm vijalištu, O transpoziciji folklornih žanrova*, Rad, KPZ Srbije, Beograd, 2001.
20. Drndarski, Mirjana, prir.: *Narodna bajka u modernoj književnosti*, Nolit, Beograd, 1978.
21. Ljubica Đorđević, *Bibliografija dela Desanke Maksimović: 1920-1971*, Zadužbina Desanke Maksimović, Beograd, 2001.
22. Đorđević, Ljubica: *Pesničko delo Desanke Maksimović*, Pešić i sinovi, Beograd, 1998.
23. Đorđević Tihomir: *Naš narodni život I, II, IV*, Prosveta, Beograd, 1984.
24. Elijade, Mirča: *Sveto i profano, Priroda religije*, Alnari, Tabernakl, Beograd, 2004.
25. Eliot, Tomas Stern: *Izabrani tekstovi*, Prosveta, Beograd, 1963.

26. Zbirka *Tražim pomilovanje: zbornik radova*, prir. Ana Ćosić-Vukić, Zadužbina Desanka Maksimović, Beograd, 2007.
27. Zečević, Slobodan: *Srpska etnomitologija*, priredili Bojan Jovanović, Božidar Zečević, Službeni glasnik, Beograd, 2008.
28. Milošević-Đorđević, Nada: *Zajednička tematsko-sižejna osnova srpskohrvatskih neistorijskih epskih pesama i prozne tradicije*, Filološki fakultet, Beograd, 1971.
29. Jeremić, Dragan M.: *Tri stupnja poređenja*, Svetlost, Kragujevac, 1978.
30. Jerotić, Vladeta: *Darovi naših rođaka, III*, Ars libri, Beograd, 2007.
31. Jovanović, Bojan: *Duh paganskog nasleđa*, Narodna knjiga-Alfa, Beograd, 2006.
32. Jovanović, Bojan: *Magija srpskih obreda*, Narodna knjiga-Alfa, Beograd, 2005.
33. Karanović, Zoja: *Nebeska nevesta*, Društvo za srpski jezik i književnost Srbije, Beograd, 2010.
34. Koljević, Nikola: *Ikonoborci i ikonobranitelji*, Nolit, Beograd, 1978.
35. Kostić, Zvonimir: *Arhaično i moderno*, Prosveta, Beograd, 1983.
36. Krstić, Branislav: *Indeks motiva narodnih pesama balkanskih Slovena*, SANU, Beograd, 1984.
37. Lalić, Ivan V.: *O poeziji dvanaest pesnika*, Slovo ljubve, Beograd, 1980.
38. Latković, Vido: *Narodna književnost*, Naučna knjiga, Beograd, 1991.
39. Liti, Maks: *Evropska narodna bajka*, Bata, Orbis, Beograd, 1944.
40. Loma, Aleksandar: *Prakosovo: Slovenski i indoevropski koreni srpske epike*, Balkanološki institut SANU, Beograd, 2002.
41. Lotman, Jurij Mihajlovič: *Strukutna umetničkog teksta*, Nolit, Beograd, 1976.
42. Ljuštanović-Pešikan, Ljiljana: *Usmeno u pisanom*, Beogradska knjiga, Beograd, 2009.
43. Marković, Biljana, prir.: *Dušanov zakonik*, Prosveta, SKZ, Beograd, 1986.
44. Marković, Slobodan Ž.: *Književno stvaralaštvo Desanke Maksimović*, Čigoja štampa, Beograd, 1998.
45. Marković, Slobodan Ž.: *Poezija Desanke Maksimović*, Zavod za udžbenike, Beograd, 1990.
46. Marković, Slobodan Ž.: *Srpska književnost između dva svetska rata: pojave, pisci, dela*, Društvo za srpski jezik i književnost, Beograd, 2004.
47. Maticki, Miodrag: „Poetski rečnik Desanke Maksimović. Motivi slovenske mitologije“, *Politika*, 18. maj 1996.
48. Meletinski, Eleazar Moisevič: *Poetika mita*, Nolit, Beograd, 1983.
49. Mikić, Radivoje: *Pesnički postupak*, Narodna knjiga, Beograd, 1999.
50. Mikić, Radivoje: *Opis priče: ogledi o umetnosti pripovedanja*, Prosveta, Niš, 1998.
51. Mikić, Radivoje: *Orfejev dvojniki: o poeziji i poetici Branka Miljkovića*, Narodna knjiga – Alfa, Beograd, 2002.
52. Mikić, Radivoje, prir.: *Poezija Branka Miljkovića – nova tumačenja*, Prosveta, Niš, 2003.
53. Milić, Novica: *Šta je teorija*, Institut za književnost i umetnost, Beograd, 2006.
54. Milošević-Đorđević, Nada: *Od bajke do izreke: oblikovanje i oblici srpske usmene proze*, Društvo za srpski jezik i književnost Srbije, Beograd, 2006.
55. Milošević-Đorđević, Nada: „Pregled proznih oblika naše usmene književnosti“, *Književna istorija*, XIV, 53, 1981.
56. Mrkalj, Zona: *Nastavno proučavanje narodnih pripovedaka i predanja*, Društvo za srpski jezik i književnost Srbije, Beograd, 2008.
57. Nedeljković, Mile: *Godišnji običaji u Srba*, Vuk Karadžić, Beograd, 1990.
58. Nodilo, Natko: *Stara vjera Srba i Hrvata*, Todra, Beograd, 2003.
59. Pavlović, Miodrag: *Ogledi o narodnoj i staroj srpskoj poeziji*, SKZ, Beograd, 1993.
60. Petković, Novica: *Slovenske pčele u Gračanici*, Zavod za udžbenike, Beograd, 2007.
61. Petrović Tihomir: *Mašta i igra: (pogled na srpsku književnost za decu XX veka sa posebnim osvrtom na delo Desanke Maksimović)*, Prosveta, Niš, 1998.
62. Pešikan-Ljuštanović, Ljiljana: *Stanaja selo zapali: ogledi o usmenoj književnosti*, Dnevnik, Novi Sad, 2007.

63. Pešikan-Ljuštanović, Ljiljana: *Usmeno u pisanom*, Beogradska knjiga, Beograd, 2009.
64. Pešić, Radmila, Đorđević-Milošević, Nada: *Narodna književnost*, Vuk Karadžić, Beograd, 1984.
65. Pitulić, Valentina: *Semantika božura: usmeno Kosovo*, Beograd, Altera, 2007.
66. Polja, (Predanja – arhaični oblici i savremena pričanja), XXXIII, 340, Novi Sad, 1987.
67. Popović Radovan: *Knjiga o Desanki*, Udruženje izdavača i knjižera Jugoslavije, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1998.
68. Pražić, Milan: *Igra kao sloboda, zapisi o detinjstvu i umetnosti*, Zmajevе dečje igre, Kulturni centar, Novi Sad, 1971.
69. *Proza Desanke Maksimović: zbornik radova*, prir. Slobodan Ž. Marković, Zadužbina Desanka Maksimović, Beograd, 2001.
70. Prop, Vladimir: *Morfologija bajke*, Nolit, Beograd, 1970.
71. Radenković, Lubinko: *Simbolika sveta u narodnoj magiji Južnih Slovena*, Prosveta, Balkanološki institut SANU, Beograd, 1996.
72. Radulović, Nemanja: *Slika sveta u srpskim narodnim bajkama*, Institut za književnost i umetnost, Beograd, 2009.
73. Rakitić, Slobodan: *Od Itake do priviđenja*, SKZ, Beograd, 1994.
74. Samardžija, Snežana: *Biografije epskih junaka*, Društvo za srpski jezik i književnost Srbije, Beograd, 2008.
75. Samardžija, Snežana: *Poetika usmenih proznih oblika*, Narodna knjiga, Beograd, 1997.
76. Sibinović, Miodrag: *Između svetova: novi aspekti književnog dela Desanke Maksimović*, Narodna biblioteka Srbije, Beograd, 1999.
77. Smiljković, Stana: *Autorska bajka*, Učiteljski fakultet, Vranje, 1999.
78. Sofrić, Pavle (Niševljanin): *Glavnije bilje u narodnom verovanju i pevanju kod nas Srba*, BIGZ, Beograd, 1990.
79. Stanković-Šošo, Nataša: *Topos puta u srpskoj narodnoj bajci*, Društvo za srpski jezik i književnost Srbije, Beograd, 2006.
80. Stipčević, Nikša: *Učitavanja*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1999.
81. *Stvaralaštvo za decu Desanke Maksimović: zbornik radova*, prir. Slobodan Ž. Marković, Zadužbina Desanka Maksimović, Beograd, 2003.
82. Suvajdžić Boško: *Narodna književnost: Epske pesme u starijim zapisima*, Filološki fakultet, Beograd, Nova svetlost, Kragujevac, 1998.
83. *Tradicionalno i moderno u stvaralaštvu Desanke Maksimović: zbornik radova*, prir. Ana Ćosić-Vukić, Zadužbina Desanka Maksimović, Beograd, 2008.
84. Taranovski, Teodor: *Istorija srpskog prava u Nemanjićkoj državi*, Lirika, Beograd, 2002.
85. Topić Miroslav, Petar Bunjak: *Poljski motivi i ritmovi u transkripciji Desanke Maksimović*, Narodna biblioteka, Beograd, 2001.
86. Trifunović, Đorđe: *Azbučnik srpskih srednjovekovnih književnih pojmova*, Nolit, Beograd, 1990.
87. Frejzer, Džems Džordž: *Zlatna grana: proučavanje magije i religije*, Ivanišević, Beograd, 2003.
88. *Hrišćansko i pagansko u poeziji Desanke Maksimović: zbornik radova*, prir. Ana Ćosić-Vukić, Zadužbina Desanka Maksimović, Beograd, 2005.
89. Čajkanović, Veselin: *Stara srpska religija i mitologija*, SKZ, Beograd, 1994.
90. Čajkanović, Veselin: *Studije iz srpske religije i folklora 1910-1924*, SKZ, Beograd, 1994.
91. Čajkanović, Veselin: *Studije iz srpske religije i folklora 1925-1942*, SKZ, Beograd, 1994.

VIII 2) БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Сегменти ове докторске дисертације нису штампани пре но што је кандидат предао молбу за преглед и оцену докторске дисертације.

„Стихови хумористичког садржаја у поезији за децу Бранка Ђопића“, Годишњак Матице дрежничке: часопис за науку, културу, књижевност и уметност/ ур. Бранко Ђупурдија, год. 1, бр. 1 (2007)

X ПРЕДЛОГ

Сматрајући да је рад мр Снежане Пасер вишеструко одговорио постављеним захтевима, те да је успоставио плодан истраживачки дијалог између традицијске грађе и стваралаштва највеће српске песникиње, да је истакао низ појава важних за обликовање поетике Десанке Максимовић, и истражио све битне аспекте реверзибилног прожимања писане речи са елементима усменог стваралаштва и традицијске културе, те да је у том смислу донео лепе научне увиде и нове приносе, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати позитивну оцену докторске дисертације мр Снежане Пасер, *Елементи народне књижевности у стваралаштву Десанке Максимовић*, и да кандидата позове на усмену одбрану.

Потписи чланова комисије:

1. др Снежана Самарџија

2. др Ана Ћосић Вукић

3. др Бошко Сувајџић, ментор
